

MTA TK Gyerekesély Műhelytanulmányok 2013/4

Sásdi kistérség

A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése 2013

Fekete Attila

**MTA TK
Budapest
2013**

Készült a TÁMOP-5.2.1 támogatásával

Írta: Fekete Attila

Szerkesztette: Szontágh Éva

Kiadja az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1014 Budapest, Országház u. 30.

<http://gyerekesely.tk.mta.hu/>

ISSN 2064-910X

Tartalom

1. Összefoglaló	3
2. A helyzetfelmérés módszerei	6
3. Demográfiai jellemzők.....	11
4. Foglalkoztatottság	14
5. Anyagi helyzet.....	16
6. Lakáshelyzet.....	21
7. Oktatás, nevelés.....	23
8. A gyermekek szükségleteinek kielégítettsége.....	31
9. Egészség.....	35
10. Gyerekszegénység elleni program.....	37
11. MELLÉKLETEK.....	38

1. Összefoglaló

A korábbi felméréshez képest a kistérségi mintát átalakítottuk, hogy a roma népesség aránya a ténylegesnél várhatóan ne mutakozzon nagyobb, s a kistérség helyzete pedig összességében rosszabbnak. **A kistérség helyzete 2011-hez képest egyes témakörökben javulást, más témakörökben kisebb visszalépést mutat. A változások kis mértéke miatt még nem lehet tudni, hogy vajon tendenciáról beszélhetünk-e, ezért a kistérség helyzetét összességében stagnálónak nevezhetjük.**

A kistérségben zajló demográfiai folyamatok, ha nem is erősítik, de nem is gyengítik a gyermekes családok szegénységi kockázatát.

A korábbi felméréshez képest a kistérségben élő roma fiatalok aránya összességében stagnálást, illetve pár százalékos csökkenést mutat. Ugyanakkor ez a mutató az országos átlaghoz képest továbbra is kimondottan magasnak nevezhető.

A magas szegénységi kockázatú háztartástípusok közül a kistérségben az országos átlaghoz képest kicsivel magasabb a három és több gyermekes háztartások aránya. A gyermekeket egyedül gondozó háztartások aránya viszont az országos átlag felét sem éri el.

A kistérség legnagyobb problémája továbbra is a növekvő munkanélküliség, illetve a foglalkoztatottság egyre alacsonyabb szintje.

A munkaviszonnyal rendelkezők aránya évről évre csökken, s egyre jobban elmarad az országos átlagtól. Ezzel a jelenséggel párhuzamosan a gyermekes háztartásokban élő munkanélküliek aránya emelkedik, ugyanakkor a foglalkoztatott nélküli gyerekes háztartások aránya nem változott.

A gyermekes családok szegénységi kockázata az alacsony iskolázottsági szint miatt kis mértékben növekedett.

A gyermekes családokban növekedett a csak 8 általánost végzettek aránya. A szülői várakozások ennek a folyamatnak ellentmondanak, alig 3%-a a szülőknek elégedne meg azzal, hogy gyereke csak általános iskolát végezzen.

Az elmúlt években az országos átlaghoz képest csökkent a gyermekes családok jövedelme, s ennek következtében is nőtt a szegénységben élő gyerekek aránya.

A megkérdezettek saját bevallása szerint a háztartások közel 5%-a él nélkülözések között. Az alapvető szükségletek kielégíthetőségének sorrendje nem változott, de az egyes tételek közötti arányok igen. A korábbi felméréshez képest kisebb arányban szenvednek ennivalóban hiányt, növekedett viszont azoknak az aránya, akik gyógyulásukra nem tudnak eleget költeni.

Figyelemfelhívó, hogy a szegénység egyre jobban érinti a gyermekek óvodáztatását, iskoláztatását is. Növekedett azoknak az aránya, akik az ilyen jellegű költségeket már nem tudják megfizetni.

A gyermekes háztartások lakásminősége jelentősen elmarad az országos átlagtól.

A substandard lakások aránya eléri a 15%-ot míg az országos mutató mindössze 3%. A kérdezőbiztosok szubjektív megítélése szerint a lakások több mint ötöde nem biztonságos gyerekek számára.

Az oktatási intézményeket a szülők vegyesen ítélték meg, az óvodákkal elégedettebbek, mint az iskolákkal.

Az intézmények felszereltségét jobbra értékelték, mint a humán tényezőket, a tanárok hozzáállását. A szülők véleménye alapján a gyerekközösségekben egyre terjed az agresszivitás, a drog- és a túlzott alkoholfogyasztás.

A gyermekek szükségleteinek kielégítettsége a 2011. évi kistérségi szinthez képest lényegesen nem változott. Kivételt a tanulási körülmények jelentenek, melyek nagymértékben javultak.

A rossz anyagi körülmények hatása fokozottabban jelentkezik a magzati fejlődéstől egészen a betegségek kialakulásáig.

Országosan átlagosan minden tizedik gyerek születik alacsony, 2500 grammnál kisebb súllyal. A kistérségben viszont a gyerekek 15%-a, ami azzal a következménnyel jár, hogy egyes betegségek előfordulásának kockázata magasabb az átlagosnál. A betegségek előfordulási gyakorisága megközelítőleg duplája a kistérségben, mint az országos átlag – kivéve a hallásproblémát, mely az országos átlaggal megegyező értéket mutat.

A Gyerekszegénység Elleni Program ismertsége, elterjedtsége jónak nevezhető.

A kérdezettek 40%-a hallott arról, hogy a kistérség részt vesz az országos Gyerekszegénység elleni programban, s a megkérdezett gyerekek mintegy negyede részt is vett a program valamely elemében.

2. A helyzetfelmérés módszerei

A kistérségben élő gyermekes családok életkörülményeinek bemutatását egy reprezentatív kérdőíves felvétel alapján készítettük el. Mind a mintaválasztást, mind az adatok elemzését az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély-kutató Csoportja végezte 2013 júniusában, illetve augusztusában. Az adatok felvételét, a kérdőívek lekérdezését a Pécsi Tudományegyetem Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszékének oktatói és hallgatói hajtották végre 2013. június 23-27. között.

A vizsgálati minta

A lekérdezéshez szükséges reprezentatív mintát többlépcsős, csoportos valószínűségi mintavételi eljárással alakítottuk ki. Feltételeztük, hogy a gyermekes háztartások életkörülményeit befolyásolja:

- a háztartásban élő gyermekek száma (1, 2, 3 vagy több gyermek),
- a háztartás lakóhelye (kistérségi központ, 1000 fő feletti települések, 1000 fő alatti települések),
- a háztartás roma kisebbséghez való tartozása (roma, nem roma).

Arra törekedtünk, hogy a fenti kategóriák mindegyike reprezentálva legyen a mintában. Mivel a kisebbséghez való tartozásról nincsenek - hozzáférhető - háztartás szintű adatok, a roma népesség településen belüli arányát vettük alapul, melynek megállapításakor jegyzői becslésekre hagytuk. Ez alapján a 10% alatti, 10-35% közötti, 36% feletti roma népességi arányú települések csoportjait alakítottuk ki.

A minta kialakításának első lépéseként a kistérséget alkotó településekből kiválasztottuk, hogy melyek vegyenek részt a vizsgálatban. Ehhez a településeket

csoportosítottuk a nagyságuk (kistérségi központ, 1000 fő alatti, illetve feletti települések) és a roma népesség aránya szerint.

1. tábla: A kistérségi településminta kialakítása

Kisebb település alacsony roma aránnyal	Kisbeszterce, Oroszló, Palé , Tarrós , Vázsnok, Alsómocsolád, Mekényes ,
Kisebb település közepes roma aránnyal	Bakóca, Felsőegerszeg, Meződ , Baranyaszentgyörgy, Kishajmás, Nagyhajmás,
Kisebb település magas roma aránnyal	Gerényes , Szágy, Tékes , Ág , Baranyajenő , Kisvaszar , Tormás, Varga,
Nagyobb település alacsony roma aránnyal	Bikal
Nagyobb település közepes roma aránnyal	Gödre , Mindszentgodisa , Mágocs, Vásárosdombó,
Nagyobb település magas roma aránnyal	
Kistérségi központ	Sásd

A táblázatban vastag, dőlt betűvel emeltük ki a 2011-es felmérésben szerepelt településeket. Megállapítható, hogy akkor a magas roma arányú települések közül öt – kisebb település – is kiválasztásra került, míg az alacsonyabb roma arányú települések kevésbé képviseltették magukat a mintában. Emiatt a felmérésben a roma népesség aránya a ténylegesnél várhatóan nagyobb, a kistérség helyzete pedig összességében rosszabbnak mutatkozott.

Annak érdekében, hogy a 2013-as felvétel adatai időben összehasonlíthatók legyenek a 2009-es és 2011-es felvételével, az említett torzítást nem településcserével, hanem a mintába kerülő települések számának növelésével igazítottuk ki. Elképzelésünk szerint Baranyaszentgyörgy, Mekényes,

Mindszentgodisa és Vásárosdombó települések közül kettő kerülhetett a mintába. Közülük, a kistérségi javaslatára Mekényessel és Mindszentgodisával – aláhúzással kiemelt települések – egészült ki az új minta. A lekérdezést tehát a táblázatban vastag betűvel kiemelt településeken - Ág, Baranyajenő, Gerényes, Gödre, Kisvaszar, Mekényes, Mindszentgodisa, Meződ, Palé, Sásd, Tarrós, Tékes - hajtották végre az egyetemi hallgatók.

Következő lépésben a járási népesség nyilvántartás adataiból, a kiválasztott településeken gyerekszám szerinti rétegzett mintát alakítottunk ki a gyermekes háztartások közül. Mivel népességszámát tekintve a térség kicsi, valamint gyermekes háztartások nagy része a kistérségi központban él, ezért a mintaválasztáskor Sásdon 25%-os, a községekben 45%-os merítéssel dolgoztunk. A lekérdezés során adódott pontatlanságokat, visszautasításokat súlyozással korrigáltuk. A kiinduló népesség és a korrigált minta megoszlása a 2. táblázatban látható.

2. tábla: A kistérség vizsgált településein élő gyermekes háztartások száma összesen és a súlyozott vizsgálati mintában (db)

település	gyerekes háztartások							
	populáció				minta			
	egy	kettő	három és több	összesen	egy	kettő	három és több	összesen
Ág	12	3	4	19	5	1	2	8
Baranyajenő	21	19	8	48	9	9	4	22
Gerényes	15	8	8	31	7	4	4	15
Gödre	48	27	10	85	22	12	5	39
Kisvaszar	12	21	13	46	5	9	6	20
Mekényes	16	3	2	21	7	1	1	9
Meződ	8	4	2	14	4	2	0	6
Mindszentgodisa	36	25	13	74	16	11	6	33
Palé	3	4	2	9	1	2	1	4
Sásd	146	75	34	255	37	19	9	65
Tarrós	1	6	3	10	0	3	1	4
Tékes	12	10	6	28	5	5	3	13
összesen	330	205	105	640	118	78	42	238

forrás: Hegyháti járási hivatal

A kutatás kérdőíve

Az adatfelvétel során a mintába került családok körében elsőként egy háztartás kérdőív került kitöltésre. Ebben először a háztartás szerkezetére kérdeztünk rá.

Minden háztartástagról felvettük az alapinformációkat: megkérdeztük a nemét, életkorát, iskolai végzettségét, gazdasági aktivitását. Információt gyűjtöttünk a jövedelmi viszonyokról, a segélyekhez és támogatásokhoz való hozzáférésről, a háztartás anyagi lehetőségeiről, a lakás állapotáról. Következő lépésben a háztartásban élő minden gyermekről külön kérdőívet vettünk fel (Gyerek kérdőív). Ebben rákérdeztünk a gyermeki-szükségletek kielégítettségére, a gyerekek egészségi állapotára, oktatási előmenetelére. (A kérdőíveket a 2. sz. mellékletben közöljük.)

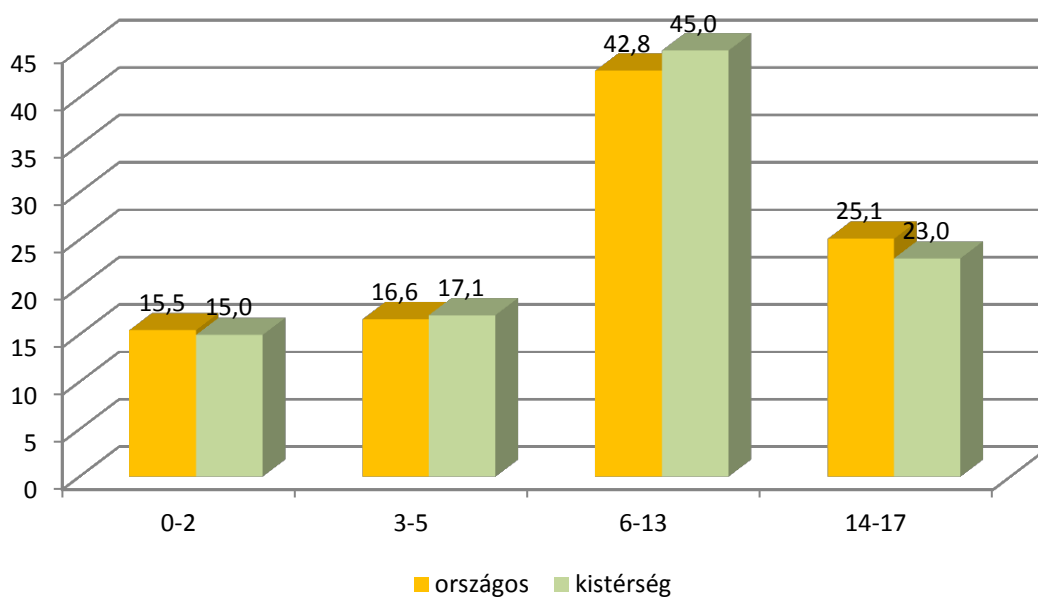
A kérdőív kialakításakor a korábbi helyzetfelmérés kérdőívét tekintettük kiindulási alapnak, amelyet tapasztalataink alapján módosítottunk. Új témákat vezettünk be, egyes kérdéseket átfogalmaztunk, s az országos adatokhoz való viszonyítás érdekében – ahol lehetett, érdemesnek mutatkozott – kérdéseinket összehangoltuk a TÁRKI Háztartásmonitor kérdőívével.

Az országos referencia értékek egy része így a TÁRKI 2012-es országos reprezentatív felméréséből származik (TÁRKI Háztartásmonitor 2012), más része pedig a 2011-es Népszámlálás adataiból. A gyermeki szükségletek kielégítettségét pedig szintén országos szintű KSH adatokkal hasonlíthatjuk össze, egy 2009-ben végzett felmérés EU-SILC indikátoraival.

3. Demográfiai jellemzők

A demográfiai jellemzők alapján a kistérség átlagosnak mondható. A fiatalok életkori megoszlása szinte teljesen ugyanazt a mintázatot követi, mint az országos eloszlás. Mindössze a 6 év fölötti korcsoportok esetében látható egy minimális eltérés.

1. ábra: A kistérségben élő gyermekek életkori eloszlása (%)¹

Amennyiben a fiatalok arányát a népességben belül vizsgáljuk, akkor is egy átlagos kép rajzolódik ki előttünk.

A száz aktívkorúra jutó gyerek szám szinte teljesen megegyezik az országos átlaggal. Országosan 100 aktívkorúra 24, a sásdi kistérségben 25 gyerek jut. Hasonlóképpen a 100 gyermekkorúra jutó időskorúak aránya is megfelel az

¹ KSH népszámlálás 2011

országos átlagnak. Ennek a mutatónak az értéke országos szinten 161, a kistérségben pedig 162.²

A mintaválasztásnál szempont volt a roma népesség aránya, ennek megfelelően az adatgyűjtésben is szerepeltettük a nemzetiséghez való tartozást.

Szociológus körökben időnként polémiára ad okot, hogy kit tekintünk romának. Mi abból indultunk ki, hogy az a roma, aki annak vallja magát. Kérdőívünkben, a népszámláláshoz hasonlóan, két kérdéssel arra kérdeztünk rá, hogy a megkérdezett első- és másodsorban milyen nemzetiségűnek vallja magát. Ezt egészítettük ki azzal, hogy van-e olyan személy a háztartásban, aki romának tekinti magát. Azokat a gyerekeket tekintettük romának, akik háztartásában legalább egy személy romának tartotta magát.

A korábbi felméréshez képest a kistérségben élő roma fiatalok aránya összességében stagnálást, pár százalékos csökkenést mutat, ami egyben azt is jelenti, hogy ez a mutató az országos átlaghoz képest kimondottan magasnak nevezhető.

3. tábla: A 0-17 éves roma gyermekek aránya korcsoportonként (%)

korcsoport	nem roma	roma
0 - 2	57,2	42,8
3 - 5	53,0	47,0
6 - 13	49,2	50,8
14 - 17	57,5	42,5
kistérség összesen	52,8	47,2
országos ³	88,7	11,3

² KSH Népszámlálás 2011

³ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

A táblázatból kitűnik, hogy a roma gyerekek aránya nem a legfiatalabb korcsoportban a legmagasabb (3. tábla). Figyelembe véve a roma gyerekek arányának pár százalékos csökkenést is, ez azt jelenti, hogy a nemzetiségek közti arányok nem fognak lényegesen változni a közeljövőben. Így nem kell számolni azzal, hogy az elkövetkezendő években az oktatási intézményekben egyre magasabb lesz a roma származású gyerekek aránya.

A magas szegénységi kockázatú háztartástípusok közül a kistérségben az országos átlaghoz képest kicsivel magasabb a három és több gyermekes háztartások aránya. A gyermeket egyedül gondozó háztartások aránya viszont az országos átlag felét sem éri el.

4. tábla: A magas szegénységi kockázatú háztartástípusok előfordulása a mintában (%)

	országos ⁴	kistérség
egy szülő gyermekkel típusú háztartások	22,0	8,9
három és többgyermekes háztartások	14,2	16,8

⁴ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

4. Foglalkoztatottság

Vitathatatlan, hogy a kistérség legnagyobb problémája a nagyarányú, növekvő munkanélküliség, illetve a foglalkoztatottság egyre alacsonyabb szintje. A gyermekes családokban élő aktív korúak (16-62 évesek) alig több mint harmada tekinthető munkaerőpiaci szempontból aktívnak. A munkaviszonnyal rendelkezők aránya évről évre csökken, s egyre jobban elmarad az országos átlagtól. Ezzel a jelenséggel párhuzamosan viszont a gyermekes háztartásokban élő munkanélküliek aránya drasztikusan megemelkedett, s már meghaladta az országos érték dupláját (5. tábla).

5. tábla: A gyermekes családokban élő aktív korúak gazdasági aktivitása (%)

	országos	kistérség	
	2012.	2011.	2013.
aktív	53,2	40,6	37,4
munkanélküli	11,7	13,3	25,4
gyes-en lévő	10,5	16,0	11,4
nyugdíjas	5,5	7,5	6,0
eltartott	19,8	22,6	19,8
összesen	100	100	100

Figyelemre méltó, hogy a szülési szabadságon, gyesen, gyeden lévők aránya 2011-hez képest csökkent. A gyermekvállalási hajlandóság csökkenése hozzájárulhat ahhoz, hogy a nemzetiségi arányok a kistérségben nem mozdultak el.

A foglalkoztatott nélküli gyerekes háztartások aránya (ahol tehát egyetlen családtagnak sincs munkaviszonyból származó jövedelme) 2011-hez képest gyakorlatilag nem változott (32%), azonban ez az érték jóval magasabb az országos átlagnál.

A munkalehetőségek hiánya mellett az elhelyezkedést jelentősen nehezíti az itt élők alacsony iskolázottsági szintje is: a gyermeces családokban élő felnőttek 41%-a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A korábbi felmérés 35%-os értékéhez képest ez markáns növekedést jelent, s egyben arra figyelmeztet, hogy a gyermeces családok szegénységi kockázata az alacsony iskolázottsági szint miatt is növekedett.

6. tábla: A gyermeces családokban élők legmagasabb iskolai végzettsége (%)

	fő	%
kevesebb, mint 8 általános	24	4,0
8 általános	225	37,1
szakmunkásképző; szakképzés érettségi nélkül	179	29,5
érettségi	66	10,9
felsőfok	57	9,4
összesen	606	100

5. Anyagi helyzet

Az alacsony foglalkoztatottság következtében a kistérségben élő gyermekes családok (bevallott) jövedelmének átlagos értéke a gyermeket nevelő családok országos jövedelemátlagának 60%-a, míg 2011-ben még 90%-a volt. Az alacsonyabb átlagos jövedelem a szegénységi ráta növekedésével is együtt jár: a kistérségben a 0-17 éves gyermekek 51%-a szegénységben él (a gyermekszegénység mértéke országosan 26%). Jól látható, hogy az elmúlt években az országos átlaghoz képest jelentősen csökkent a gyermekes családok jövedelme, s ennek következtében nőtt a szegénységben élő gyerekek aránya.

7. tábla: A szegénységben élő gyermekek aránya a 0-17 éves korosztályban (%)

	országos		kistérség	
	2009	2012	2011	2013
medián 60%-a alatt (OECD1)	30,4	31,6	50,8	58,3
medián 60%-a alatt (OECD2)	21,9	26	42,9	50,9

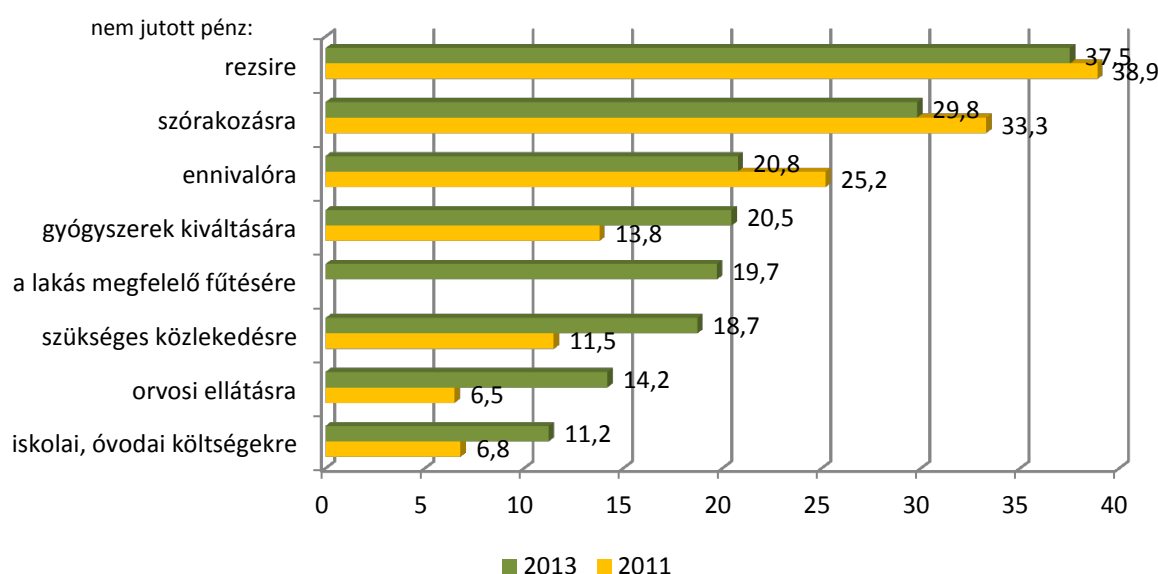
A megkérdezettek saját bevallása szerint a háztartások több mint 5%-a él nélkülözések között, és negyedének hónapról hónapra anyagi gondjai vannak. Ezzel szemben a családok közel harmada állította, hogy beosztással jól kijönnek, míg a gondok nélkül élők aránya nem éri el az 5%-ot sem.

A gyermekes családok nagy hányadát érintő szegénység néhány alapvető szükséglet kielégítetlenségének, kielégíthetetlenségének növekedésében is megmutatkozik.

A lakásfenntartás költségei évek óta a legnagyobb terhet jelentik a háztartások költségvetésében. A kistérségben a gyermekes háztartások közel 40%-nál fordult

elő, hogy a rezszi kifizetésére már nem jutott elegendő pénz. De nemcsak a rezszi fizetése okoz problémát, hanem a sokkal fontosabb ennivalóé is. Figyelemfelhívó, hogy a megkérdezett családok ötödében előfordult, hogy nem jutott pénz ennivalóra.

2. ábra: A háztartások néhány alapvető szükségletének kielégítettsége (%)

A helyzetet az is súlyosbítja, hogy bizonyos szükségletek kielégítése fel sem merül. Így a háztartások ötöde nem is költ a családdal való együttlétre, szórakozásra.

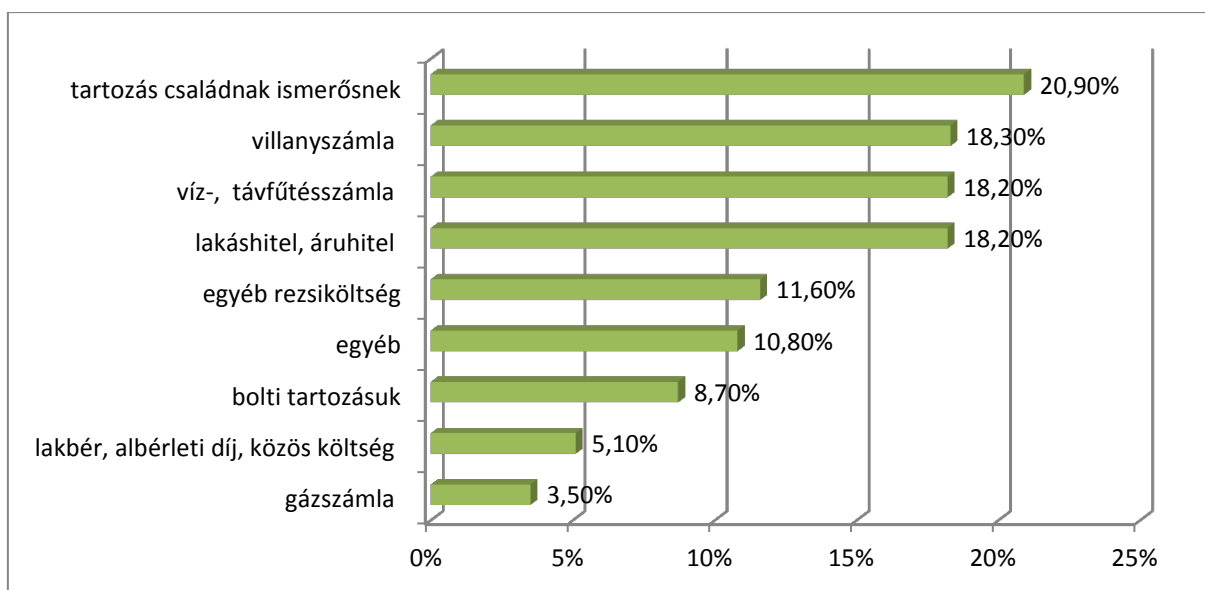
A korábbi felméréshez képest a szükségletek kielégítlenségének sorrendje nem változott, de az egyes tételek esetében úgy tűnik átrendeződés következett be. Elgondolkodtató, hogy azoknak a családoknak az aránya csökkent, akiknél előfordult, hogy hó végén már nem jutott ennivalóra, míg azoknak az aránya növekedett, akik gyógyulásukra nem tudtak költeni. Orvosi ellátásra, gyógyszerek kiváltására már nem maradt pénzük.

Figyelemfelhívó, hogy a szegénység egyre jobban érinti a gyermekek óvodáztatását, iskoláztatását is. Növekedett azoknak az aránya, akik az ilyen jellegű költségeket már nem tudják megfizetni.

Összességében a családok közel 80%-a számolt be hó végi pénzzavarról és a háztartások 70%-a egy nagyobb kiadást nem lenne képes saját forrásaiból fedezni.

A háztartások romló anyagi helyzetének következtében az eladósodás is egyre több családot fenyeget. A megkérdezett háztartások harmadának van valamilyen tartozása, fizetési elmaradása melynek összege 1.000 Ft-tól 6.000.000 Ft-ig terjed. A tartozások átlagosan 360.000 Ft-ra rúgnak, de az adósok felénél az elmaradás nem éri el a 60.000 Ft-ot.

3. ábra: Eladósodás mértéke a gyermekes háztartások között (%)

Legnagyobb problémát a víz- és villanyszámla kiegyenlítése, valamint a lakás- és az áruhitel törlesztése okozza. Úgy tűnik a tartozásokat családtól, ismerősöktől származó kölcsönökből próbálják fedezni, de sikertelenül, hisz a háztartások ötödének feléjük is fennálló elmaradása van.

A tartozás sok esetben már odavezetett, hogy a közműveket kikapcsolták. A háztartások 10%-ában fordult elő, hogy lekapcsolták a villanyáramot, a vezetékes

vizet pedig a családok 7%-a volt már kénytelen nélkülözni tartozás miatt.

Ha lehetőségük nyílik rá, az áramot kapcsolatják vissza elsőként. Ott jártunkkor azoknak a háztartásoknak, amelyeket valaha lekapcsoltak a hálózatról 12%-a volt áram nélkül, míg ugyanez a mutató a víz esetében 30% volt.

A tartozások miatt a háztartások 5 százaléka tart attól, hogy elveszítheti otthonát.

A szegény háztartások számára nagy segítséget jelentenek a természetbeni juttatások.

Legtöbbször a tankönyvek és gyermekintézmények térítési díjának megfizetése alól mentesültek. A családok megsegítésében jelentős az élelmiszer, illetve a tüzelőjuttatás szerepe is. (8. tábla).

8. tábla: Milyen természetbeni ellátásokban részesültek az elmúlt 12 hónapban? (%)

természetbeni juttatás	kapott
tankönyv, gyermekintézmény térítési díjának átvállalása	56,8%
élelmiszer, tüzelő juttatás	51,5%
kisállat, vetőmag-földprogram v. Minden gyerek lakjon jól! programok keretében	43,3%
szociális étkeztetés	24,7%
közgyógyellátás	18,5%
családsegítés, gondozás családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálatától	12,8%
adósságkezelési szolgáltatás	1,4%
fogyatékosokat támogató szolgálat, fogyatékosok nappali intézménye	,6%

A vázolt anyagi gondok ellenére a családok alig több mint tizede tartja magát teljes mértékben szegénynek, 25% pedig egyenesen úgy gondolja, hogy nem szegények (9. tábla).

9. tábla: Ön mit mondana a szegénységről: jelenleg Önök...? (%)

	háztartás	%
teljes mértékben szegények,	29	12,3
bizonyos értelemben szegények	147	62,7
nem szegények	59	25,0
összesen	234	100

A háztartások tizede érzi úgy, hogy 3 évvel ezelőtt rosszabbul éltek, vagyis a közelmúltban jobbra fordult a soruk. Ezzel szemben a családok több mint felének (57%) rosszabb lett a helyzete. A jövőbe is inkább pesszimistán tekintenek, hiszen a megkérdezettek 45%-a szerint családja helyzete 3 év múlva rosszabb lesz, míg mindössze a kérdezettek negyede lát reményt javulásra.

6. Lakáshelyzet

A bérlakások aránya Magyarországon igen alacsony, a gyermeket nevelő családoknak is alig 7%-a él bérlakásban, míg a kistérségben ez az arány még kisebb.

A lakások minősége jelentősen elmarad a magyarországi átlagtól, az úgynevezett substandard lakások aránya (15%) lényegesen magasabb, mint ami a gyerekes családok körében országosan jellemző (3%). A háztartások közel 9%-ában nincs vezetékes víz, a WC, fürdőszoba nélküli lakások aránya pedig növekedett a korábbi felméréshez képest (10. tábla).

10. tábla: A gyermekes háztartások lakásainak főbb jellemzői (az összes lakás %-ában)

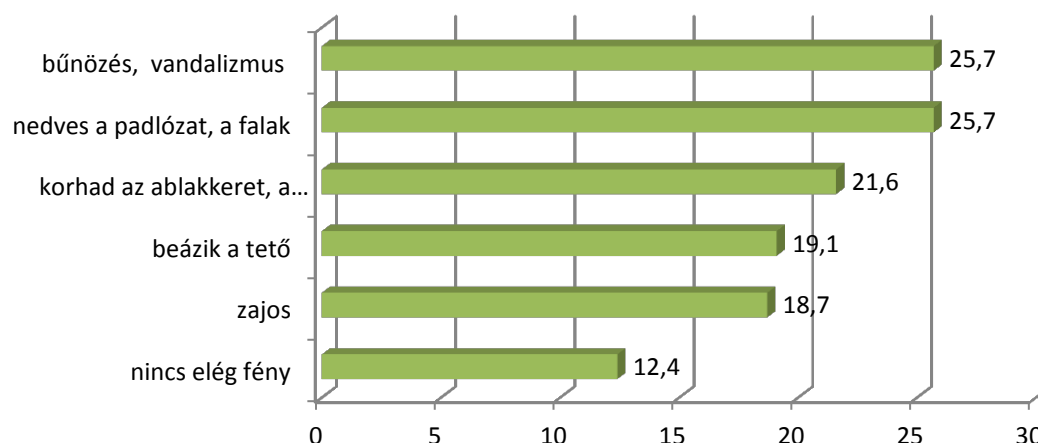
	országos	kistérség	
	2012	2011	2013
bérlakás	6,8	5,4	3,6
nincs fürdőszoba	2,5	3,4	8,5
nincs vezetékes víz	2,3	13,9	8,6
nincs WC	2,5	7,3	13,0
zsúfolt lakás	12,3	17,1	15,9

Nem csak a lakások felszereltsége hagy kívánni valót maga után, de az állapotuk is rossz (4. ábra). A kérdezettek negyede panaszkodott arra, hogy nedves a padlózat, vagy a falak. Ezt részben magyarázza, hogy a lakások ötödében beázik a tető, s a vizesedéssel járó korhadás érinti az ablakkeretet, a padlót is.

A háztartások ötödében panaszkodtak arra, hogy zajos a környék, míg a

megkérdezett családok 25%-a él olyan környéken, ahol jellemző a bűnözés, a vandalizmus, és az erőszak.

4. ábra: A gyermekes háztartások lakásainak állapota (az összes lakás %-ában)

A lakások állapotáról, illetve környezetéről a kérdezőbiztosok maguk is véleményt alkottak. Véleményük alapján egy tisztos szegénység képe bontakozik ki.

A lakások nagy többségét - 70-80% közötti arányban - a kérdezők tisztának, rendezettnek találták, de figyelemfelkeltő, hogy több mint ötödét úgy ítélték meg, hogy nem biztonságos gyerekek számára.

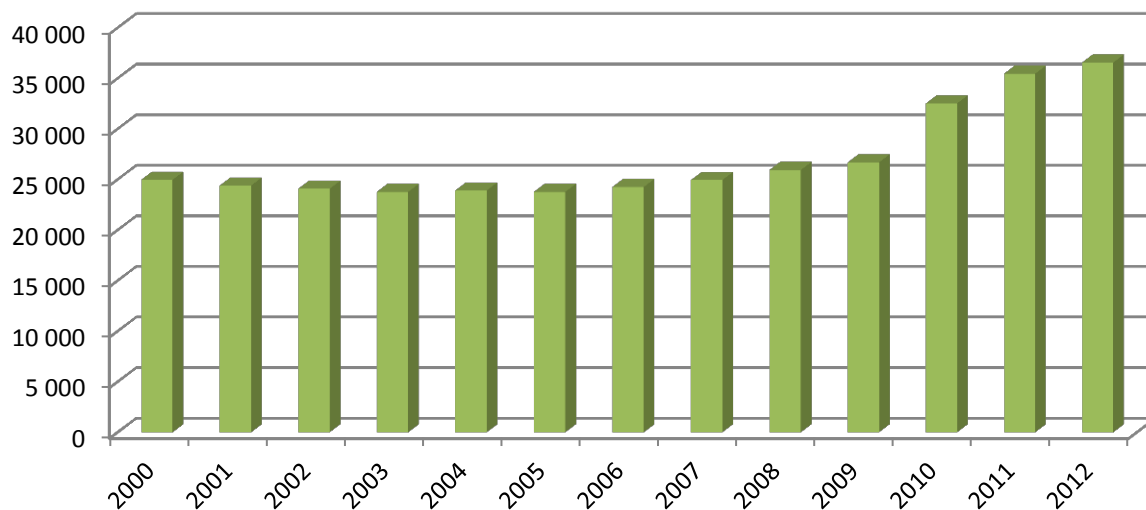
11. tábla: A kérdezők véleménye a lakásról (%)

A lakás sötét vagy berendezése sivár, egyhangú.	24,5
A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni nagyjából tiszták	77,8
A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából rendezettek	76,9
Az épület biztonságos egy gyerek számára	78,7
Az udvar rendezett	72,6
A környező házak jó állapotúak, rendezettek	72,4
Az utca földút	10,9

7. Oktatás, nevelés

A 3 évnél fiatalabb gyermekek bölcsődei elhelyezésének lehetőségei a 80-as évek eleje óta az ezredfordulóig látványosan csökkentek, majd egy kvázi stagnáló időszakot követően a férőhelyek száma növekedésnek indult (5. ábra). A bölcsődei férőhelyek hiányát jól mutatja, hogy 2012-ben mintegy 500 gyermekkel többet írtak be bölcsődébe, mint a férőhelyek száma. Az EU tagországokban 2010-re a háromévesnél fiatalabb gyermekek legalább 33%-a számára kellett volna biztosítani a napközbeni ellátási lehetőségét, de a bölcsődei férőhelyek száma csak a megfelelő korú gyermekek 12%-ának napközbeni ellátására volt elegendő. A kistérségben adataink szerint a gyerekek mindössze 8%-a jár, vagy járt bölcsődébe. Ez a mutató a 0-17 éves korosztályra vonatkozik, ami azt jelenti, hogy nem csak az EU elvárásaihoz képest, de országos viszonylatban is igen alacsony érték. Ehhez képest jó arány, hogy a gyermekek 3%-a jár(t) Biztos Kezdet Gyerekházba.

Az óvodába járás lehetőségei jelentősen jobbak, s javultak is a kistérségben. A 3-17 éves korosztály 2%-a nem járt óvodába szemben a 2011. évi 7%-al.

5. ábra: A bölcsődei férőhelyek számának alakulása Magyarországon 2000-2012 között⁵

Azoknak a gyerekeknek az aránya azonban, akik 5 éves korukban – esetleg később – kerülnek csak óvodába, még mindig 6%. A mutató értéke ugyan az országos átlagot (3%) – még – jelentősen meghaladja, de a kistérség 2011. évi szintjéhez képest nem romlott a helyzet.

12. tábla: Az óvodakezdés életkora a 3-17 éves gyermekek között (%)

	országos	kistérség	
	2012	2011	2013
2-3 éves	76,4	70	77
4 éves	19,1	16,1	15,6
5 éves	2,6	5,8	5,6
6 éves	0,4	0,5	0,2
nem jár	-	7,5	1,7
összesen	100	100	100

⁵ KSH STADAT

A késői óvodába kerülés okai között feltehetően nem a férőhelyhiány játszik szerepet, a megkérdezett szülőknek csupán 2,5%-a nyilatkozott úgy, hogy gyermekét nem vették fel az óvodába amikor kérte.

Az óvodákról alapvetően jó véleménnyel vannak a szülők. 70-80% nyilatkozott kifejezetten pozitívan mind a személyi, mind a tárgyi feltételekről. Alig 2% állította, hogy nem jók az óvónők, illetve 5-6% szerint a szülőket nem vonják be az óvoda életébe. Amennyiben a problémákra fókuszálunk, az óvodákkal kapcsolatosan kettő emelhető ki: a csoportok magas létszáma és az erőszakos verekedő gyerekek nagy aránya.

13. tábla: Az óvodákról alkotott vélemény

	egyáltalán nem jellemző	inkább nem jellemző	inkább jellemző	nagyon jellemző
Jók az óvónők	2,1	9,4	14,6	73,9
Az óvodában figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit	1,7	2,1	26,2	70,0
Partnernek tekintik a szülőket.	5,5	7,8	8,5	78,2
A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe	6,1	0,7	11,4	81,8
Jó a gyerekközösség	1,1	8,7	17,4	72,8
A gyerek jól fejlődik	0,0	4,4	5,9	89,7
Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő	0,0	4,7	11,2	84,2
Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő	0,0	0,0	12,5	87,5
Sok az erőszakos, verekedő gyerek	34,7	35,8	21,0	8,5
Túlzsúfoltak a csoportok	50,6	13,2	14,2	22,0

Amikor megkértük a szülőket, hogy saját szavaikkal mondják el, mit tartanak az óvoda erősségeinek és hiányosságainak nagyon kevesen éltek a lehetőséggel, csak 8-10% fejtette ki véleményét. A zárt kérdésekhez képest lényegi, új információkat igazából ők sem mondtak.

A pozitívumok között elsősorban a jó óvónőket emelték ki, s az általuk megteremtett családi légkört. Kivétel ez alól Kisvaszar és Mekényes mely településekről több olyan vélemény érkezett, hogy nem jók az óvónők, illetve keveset foglalkoznak a gyerekekkel, nem figyelnek rájuk.

A gyermekek iskolakezdésének életkora országosan egyre későbbre tolódott. 1990-ben a 7 évesen iskolába kerülő gyerekek aránya még kb. tíz százalék volt, 2000-re meghaladta a harminc százalékot - manapság arányuk (adataink szerint) meghaladja az ötven százalékot. A késői iskolakezdés – főként a tankötelezettség életkorának csökkentése mellett - rontotta az általános iskola befejezésének esélyeit a hátrányos helyzetű gyermekek esetében.

14. tábla: Iskolakezdés éve

	gyerek	%
6	120	45,6
7	140	53
8	4	1,4
összesen	264	100

Ezért érdemes különös figyelmet az, hogy a késői iskolakezdés a kistérségben az országos átlag felett van: a 7 évesen és később iskolába kerülő gyerekek aránya közel 55% (14. tábla). Közülük 7%-a iskolaéretlenség, 14% pedig a

szülők kérésére maradt tovább az óvodában.

A törvényi szabályozás jelenleg főszabályként 6 éves kortól írja elő a tankötelezettséget, de lehetőséget ad még egy évet az óvodában tölteni – ha egy szakértői bizottság úgy látja jónak.

A jogszabály következményeként – legalább az első években – iskolaéretlen gyerekek sokasága kerülhet az intézményekbe, ami az iskolai kudarcok növekedéséhez vezethet. Az iskolai kudarcok aránya az előző felméréshez képest így is - kismértékben - növekedett.

15. tábla: Iskolai kudarcok előfordulása az iskolás gyermekek között (%)

	2011	2013
Járt-e kisegítő, felzárkóztató osztályba?	4,7	6,8
Volt-e magántanuló, vagy eltanácsolták-e valamelyik iskolából?	1,4	2,8
Ismételt-e évet az általános iskolában?	10,1	13,9

Az iskolákkal nincsenek annyira megelégedve a szülők, mint az óvodákkal. A technikai felszereltséget, az eszközökkel való ellátottságot és a berendezést jónak ítélik, de a pedagógusok munkáját, a szülőkhöz, gyerekekhez való hozzáállást csak a megkérdezettek mintegy 60 százaléka tartja jónak. Kirívó, hogy a szülők ötöde úgy találja, a gyerekek kéréseit, igényeit nem igazán veszik figyelembe. Az is figyelemfelhívó, hogy a szülők fele szerint az intézményekben sok az erőszakos, verekedő gyerek (16. tábla).

16. tábla: Az iskolákról alkotott vélemény

	egyáltalán nem igaz	inkább nem igaz	inkább igaz	teljesen igaz
Jók a pedagógusok.	2,7	10	23,1	64,2
Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	5,9	13,3	20,4	60,5
Partnernek tekintik a szülőket.	4,3	9,7	25,3	60,8
A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába	12,1	9,6	20,6	57,7
Jó a gyerekközösség	6,9	11,8	24	57,3
A gyerek jól fejlődik.	2,8	6,7	16	74,5
Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő	2,5	5,1	17,4	75
Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	1	6,6	16,1	76,2
Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	24,6	14,7	23,7	37
Túlszűfoltak az osztályok.	56,2	20	12,2	11,6

A gyerekközösségben az agresszivitáson túl, az alkohol- és drogproblémák előfordulása okoz nehézségeket. A válaszadók szerint gyerekeik 40%-a olyan iskolába jár, ahol jellemző a túlzott alkohol- és/vagy drogfogyasztás (17. tábla).

17. tábla: Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás

	gyerek	%
nagyon jellemző	55	21,4
inkább jellemző	45	17,7
inkább nem jellemző	60	23,3
egyáltalán nem jellemző	96	37,6
összesen	402	100

A szülőknek a gyermekeikkel kapcsolatos elvárásai igen komolyak, avagy inkább komolytalanok, s inkább vágyálmok, hiszen sokan azt várják/szeretnék, hogy gyermekük az oktatási rendszer legfelső szintjére is eljusson. A szülők igényei és az oktatási rendszerről alkotott véleményük között ellentmondás mutatkozik. Az iskoláról nem állítottak ki jó bizonyítványt, de a gyenge alapok ellenére a gyerekek közel 40 százalékától várják mégis azt, hogy felsőfokú képzettséget szerezzen. Meghökkenítő a másik véglet is – bár közelebb állhat a realitáshoz –, a gyerekek ötöde esetében nem tartják szükségesnek az érettségit – de azt elvárják, hogy szakmát szerezzen valamelyik szakiskolában (18. tábla).

18. tábla: Mit gondol, gyermeke milyen iskolai végzettséghez juthat majd? (%)

	2011	2013
legfeljebb 8 osztály	3	3
szakiskola	13,8	17,9
szakközépiskola	23,3	23,5
gimnázium	15,3	16,6
felsőfok	44,6	38,9
összesen	100	100

Bár az iskolákat kevésbé értékelték jónak, mint az óvodákat, amikor a szülők nyitott kérdésre válaszolva elmondhatták véleményüket, inkább a pozitívumokat emelték ki. Minden kérdezett településen megemlítették, hogy jók a pedagógusok. Ennek következtében jó az oktatás színvonala, jól fejlődnek a gyerekek. (Sásd) Fontosnak tartják a különórákat, programok szervezését. (Baranyajenő, Kisvaszar.) A tárgyi felszereltséget Kisvaszaron és Tékesen emelték ki, míg a sportolási lehetőségekkel szintén Kisvaszaron és Sásdon voltak különösen elégedettek. Ugyanakkor Tékesen felvetették, hogy a tanárok nem elég képzettek, míg Baranyajenő és Sásd iskoláiban a szülők szerint előfordul, hogy nem egyformán ítélik meg a magyar és a cigány gyerekeket. Baranyajenőn és Gödrén megjegyezték, hogy nem jó a közlekedés, a diákbusz indulási ideje nem megfelelő.

8. A gyermekek szükségleteinek kielégítettsége

Az anyagi helyzet csak általánosságban határozza meg, hogy a család mennyire képes a gyermekek számára fontos szükségletek biztosítására. Gyakran előfordul ugyanis, hogy a gyermekek szükségleteinek kielégítését másnál sokkal előrébb helyezik a családok. A szülők a háztartási gazdálkodáson belüli preferenciái azonban – a források szűkössége mellett – bizonyos gyermeki szükségletek kielégítését fontosabbnak, másokat halaszthatónak vagy kevésbé fontosnak ítélnék meg.

Ahhoz, hogy legalább adataink egy részét országos viszonylatban is értelmezni tudjuk – bár az adatfelvétel más korcsoportot célzott meg (0-15 évesek) – felhasználtuk a KSH 2009. évi Háztartási Költségvetési és Életkörülmények Adatfelvétel EU-SILC modulját.

A gyermekek biológiai alapszükségei (táplálkozás, ruházkodás) kielégítésében a családok már rangsorolnak (19. tábla). Legfontosabbnak az étkezést, a meleg téli ruha biztosítását tartják. Az étkezés terén, bár 2011-hez képest picit romlott a helyzet, még így is az országos átlagnak megfelelő. A 2009-es adatok az mutatták, hogy a táplálkozási szükségletek tekintetében országos szinten mindössze a gyerekek 1%-a szenvedett hiányt⁶

Az étkezés minősége tekintetében rosszabb a helyzet, a gyerekek 7-9%-a nem jut naponta húskészítményhez, friss zöldséghez, gyümölcshöz. Ugyanakkor a kistérség helyzete jobb az országosnál, hiszen országos átlagban a gyerekek 13%-a nem jutott húshoz, míg 17% friss zöldséghez vagy gyümölcshöz.⁷

⁶ EU-SILC 2009 adataiból

⁷ EU-SILC 2009 adataiból

A gyermekek fejlődéséhez alapvetően szükséges szocializációs szükségletek a táplálkozás mögé sorolódnak, de itt ebben a tekintetben is jobb a kistérségi helyzet, mint az országos. Országos viszonylatban a gyerekek 13-18%-ának nincsenek játékaik, míg a kistérségben ez az arány, „csak” 3-9%.

19. tábla: Kielégítetlen gyermek-szükségletek aránya a kistérségben (%)

Biológiai alapszükségletek (táplálkozás, ruházat)	2011	2013
a hétköznapi napi három étkezés	0	0,8
hétvégén napi három étkezés	0,3	0,5
két pár megfelelő cipő	3,7	3,6
újonnan vásárolt (használt) ruha	2,2	14,9
meleg téli felsőruha	2,2	3,9

Szocializációs alapszükségletek	2011	2013
külön fekhely	4,5	2,6
kültéri játékok	10,4	9
beltéri játékok	4,9	2,7
életkoruknak megfelelő könyv	8,8	11

Tanulási feltételek	2011	2013
megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	18	1,3
íróasztal	26,6	12,7
minden, az iskola által elvárt felszerelés	20,3	3,1
szótár	32,3	23,6

Minőségi táplálkozás	2011	2013
legalább naponta egyszer hús, húskészítmény	5,7	6,6
naponta friss zöldség és gyümölcs fogyasztása	9,3	8,9
különleges események megünneplése	3,3	5,6

<i>Társas kapcsolatok</i>	2011	2013
baráti köre rendszeres meghívása közös játszás	33,2	24,4
rendszeres sportolási lehetőség (tanórán kívül)	36	11,9
fizetős iskolai kirándulásokon és programokon	29	16,5

<i>„Luxus” szükségletek</i>	2011	2013
évente legalább egy hét üdülés, nyaralás	58	59,1
fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás)	75	74,2
zsebpénz	39,5	21,2

A tanulási lehetőségek biztosítása olyan blokk, amelyben a szükségletek kielégítettsége minden tekintetben jelentősen javult 2011-hez képest. Bár a szótárt továbbra is nélkülözhetőnek tekintik, de a gyerekek alig 3%-ának nincs meg minden, az iskola által elvárt felszerelése.

A társadalmi szocializáció szempontjából fontos társas kapcsolatok építése hátrébb sorolódik a szükséglet kielégítés rangsorában, azonban ebben a blokkban is jelentős előrelépést láthatunk 2011-hez képest.

A zsebpénz már kevésbé bizonyul „luxus” szükségletnek, hisz 2011-hez viszonyítva a gyerekek kisebb aránya kénytelen nélkülözni. Ugyanakkor a nyaralás és a fizetett különórák továbbra is a luxus kategóriába tartoznak. A gyerekek háromnegyede nem tud részt venni különórán és 60%-ának az egy hét nyaralás is elérhetetlen.

A szükségletek kielégítése mellett a gyermeki fejlődéshez elengedhetetlen a családi körben közösen eltöltött idő. A gyerekek döntő többsége, 80%-a szüleivel közösen étkezik, 65%-uk minden nap. A gyerekek 80 százalékával megbeszéljük a

televízióban látottakat. Viszont csak a gyerekek közel negyedével tudnak a szülők közös, nem iskolai kulturális programot szervezni.

9. Egészség

A rossz anyagi körülmények nem csak a gyermekek betegségeinek kialakulásához járulnak hozzá, de már a magzat fejlődését is befolyásolják. Számos betegség visszavezethető a magzat méhen belüli fejlődésére, az alacsony születési súly pedig nagyobb eséllyel vezet egyes felnőttkori betegségek kifejlődéséhez.

Országosan átlagosan minden tizedik gyerek születik alacsony, 2500 grammnál kisebb súllyal. A kistérségben viszont a gyerekek 15%-a, ami azzal a következménnyel jár, hogy egyes betegségek előfordulásának kockázata magasabb az átlagosnál.

A testileg és szellemileg fejletlenebb gyerekek aránya, a szülők elmondása alapján is magasabb, mint országos viszonylatban. Országosan a kérdezettek 2-3%-a mondta gyermekét az átlagnál fejletlenebbnek, míg a kistérségben ez az arány 5-6%.

20. tábla: Gyermekbetegségek aránya a kistérségben (%)

	országos	kistérség
hallásprobléma	2,1	2,1
látásprobléma	6,8	12,3
egyéb tartós egészségügyi probléma	7,8	15,4

A betegségek előfordulási gyakorisága megközelítőleg duplája a kistérségben, mint az országos átlag – kivéve a hallásproblémát, mely az országos átlaggal megegyező értéket mutat (20. tábla). A látásproblémával rendelkező gyerekek 90%-ának a betegsége nem súlyos, szemüveggel jól látnak.

A tartós egészségügyi problémák közül az országos átlagnál magasabb arányban fordul elő az allergia és az asztma (21. tábla).

21. tábla: Tartós egészségügyi problémák aránya a kistérségben (%)

	országos	kistérség
allergia	2,4	3,3
asztma	1,7	2,8
keringési betegség	0,1	1,1
mozgásszervi rendellenesség	1	2,1
emésztőrendszeri betegség	0,7	0,3
idegrendszeri betegség	0,6	0,5
depresszió/ pszichikai betegség	0,3	0,9
kóros soványság	0,1	0
kóros kövérség	-	0,5

Kiemelendő még, hogy az iskola előtt fejlesztésben résztvevő gyerekek aránya a kistérségben jóval magasabb (23%), mint az országos átlag (10%).

10. Gyerekszegénység elleni program

A kérdezettek 40%-a hallott arról, hogy a kistérség részt vesz az országos Gyerekszegénység elleni programban. Ez mindenképpen a program jó kommunikációját jelzi. A különböző programelemeken a gyerekek közel negyede, míg a felnőttek 13%-a vett részt. A felnőttek önkéntesként (4%), igénybe vevőként (10%), illetve kísérőként (5%) látogatták a rendezvényeket (22. tábla).

22. tábla: Gyerekszegénység elleni program ismertsége a kistérségben (%)

Hallott-e arról, hogy az Önök kistérsége részt vesz a gyermekszegénység elleni programban?	41
Van-e olyan 0-17 év közötti gyermek, aki részt vett a gyerekesély programokban?	23,5
Van-e olyan más felnőtt, aki részt vett a gyerekesély programokban?	13,3

Biztos Kezdet gyerekházba a mintába eső gyermekeknek mindössze 5%-a járt, azonban ők rendszeresen. A gyerekek fele naponta elment, s általában több hónapon keresztül látogatták a gyerekházat.

11. MELLÉKLETEK

	háztartás	%
Hogy érzi, Önök anyagiilag...		
gondok nélkül élnek,	10	4,4%
beosztással jól kijönnek,	73	31,0%
éppen hogy kijönnek a havi	77	32,7%
jövedelmükből,		
hónapról hónapra anyagi gondjaik	63	26,6%
vannak, vagy		
nélkülözések között élnek?	13	5,4%
összesen	236	100,0%

	háztartás	%
Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban,		
igen	182	77,7%
hogyan hónap végére elfogyott a		
nem	52	22,3%
pénzüket?		
összesen	235	100,0%

	háztartás	%
Előfordult-e, hogy kikapcsolták -		
nincs bevezetve	0	,0
viállanyáramot?		
igen	25	10,7
nem	210	89,3
összesen	235	100,0
Előfordult-e, hogy kikapcsolták -		
nincs bevezetve	5	2,0
vizet?		
igen	16	7,0
nem	214	91,1
összesen	235	100,0
Előfordult-e, hogy kikapcsolták -		
nincs bevezetve	90	38,1
gázt?		
igen	2	,8
nem	144	61,1
összesen	235	100,0

		háztartás	%
Jelenleg ki van kapcsolva - villanyáram?	igen	2	12,0
	nem	17	88,0
	összesen	19	100,0
Jelenleg ki van kapcsolva - víz?	igen	3	30,7
	nem	8	69,3
	összesen	11	100,0
Jelenleg ki van kapcsolva - gáz?	igen	0	,0
	nem	0	,0
	összesen	0	,0

		háztartás	%
Fenyeget-e annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítk a jelenlegi lakásukat?	igen	12	5,4%
	nem	216	94,6%
	összesen	229	100,0%

		háztartás	%
3 évvel ezelőtt Önök...	rosszabbul éltek,	29	12,3%
	alapvetően ugyanígy éltek	73	31,2%
	jobban éltek	132	56,5%
	összesen	234	100,0%

		háztartás	%
Hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?	javulni fog,	56	25,7%
	nem változik	64	29,6%
	romlani fog	97	44,7%
	összesen	217	100,0%

	nem engedehetik meg maguknak		egyéb ok		összesen	
Miért nem biztosított két pár megfelelő cipő?	58,4	4	41,6	3	100,0	7
Miért nem biztosított a hétköznapi napi három étkezés	100,0	2	,0	0	100,0	2
Miért nem biztosított hétvégén napi három étkezés	100,0	1	,0	0	100,0	1
Miért nem biztosított legalább naponta egyszer hús, húskészí	65,4	12	34,6	6	100,0	18
Miért nem biztosított naponta friss zöldség és gyümölcs fogy	66,3	13	33,7	6	100,0	19
Miért nem biztosított meleg téli felsőruha	67,7	4	32,3	2	100,0	6
Miért nem biztosított külön fekhely	28,0	2	72,0	6	100,0	8
Miért nem biztosított kültéri játékok	31,0	5	69,0	10	100,0	15
Miért nem biztosított beltéri játékok	76,3	4	23,7	1	100,0	5
Miért nem biztosított különleges események megünneplése	71,1	9	28,9	4	100,0	12
Miért nem biztosított baráti köre rendszeres meghívása közös	32,2	18	67,8	38	100,0	55
Miért nem biztosított évente legalább egy hét üdülés, nyaral	89,2	114	10,8	14	100,0	128
Miért nincs az életkorának megfelelő könyve?	24,8	6	75,2	17	100,0	23

	nem engedehetik meg maguknak		egyéb ok		összesen	
Miért nem biztosított megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	76,0	3	24,0	1	100,0	4
Miért nem biztosított íróasztal	70,8	23	29,2	10	100,0	33
Miért nem biztosított minden, az iskola által elvárt felszerelés	63,8	6	36,2	3	100,0	9
Miért nem biztosított szótár	27,9	17	72,1	44	100,0	61
Miért nem biztosított rendszeres sportolási lehetőség (tanórán kívül)	38,0	12	62,0	19	100,0	31
Miért nem biztosított fizetős iskolai kirándulásokon és programokon való részvétel	45,2	19	54,8	23	100,0	42
Miért nem biztosított fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás, sport, stb.)	32,1	60	67,9	127	100,0	187
Miért nem biztosított zsebpénz	51,5	28	48,5	27	100,0	55

	fő	%
igen	6	1,5%
A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?	425	98,5%
összesen	432	100,0%

	fő	%
2	1	22,8%
3	1	13,9%
Hány éves korától járt bölcsődébe?	4	63,3%
összesen	6	100,0%

		fő	%
Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?	4	1	0,3%
	6	156	43,7%
	7	118	33,1%
	jelenleg is óvodás	82	23,0%
	összesen	358	100,0%

		fő	%
Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?	igen	344	97,5%
	nem	9	2,5%
	összesen	353	100,0%

		fő	%
Hány éves korától jár(t) a gyermek óvodába?	nem jár óvodába	6	1,7%
	3	279	77,0%
	4	57	15,6%
	5	20	5,6%
	6	1	0,2%
	összesen	363	100,0%

		háztartás	%
Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?	nagyon jellemző	36	39,5%
	inkább jellemző	32	35,0%
	inkább nem jellemző	19	20,1%
	egyáltalán nem jellemző	5	5,4%
	összesen	92	100,0%

		háztartás	%
Melyik jobb: ha egy a roma és a nem	ha egy csoportba járnak	77	88,4%
roma gyerekek egy, vagy ha külön	ha külön csoportba járnak	10	11,6%
csoportba járnak?	összesen	88	100,0%

	1,00	2,00	összesen
vesztes	31,0	69,0	100,0
szkeres	14,4	85,6	100,0
eretlen	7,0	93,0	100,0
beteg	,6	99,4	100,0
egyeb	1,5	98,5	100,0

	gyerek	%
nagyon jellemző	127	48,5%
inkább jellemző	69	26,3%
Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?	44	16,7%
inkább nem jellemző	22	8,4%
egyáltalán nem jellemző		
összesen	262	100,0%

		gyerek	%
Melyik jobb: ha egy a roma és a nem	ha egy osztályba járnak	217	86,1%
roma gyerekek egy, vagy ha külön	ha külön osztályba járnak	35	13,9%
osztályba járnak?	összesen	252	100,0%

		gyerek	%
Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?	minden nap	68	25,4%
	hetente néhány alkalommal	67	24,8%
	havonta néhány alkalommal	52	19,2%
	évente néhány alkalommal	33	12,3%
	sohasem	49	18,3%
	összesen	269	100,0%

		gyerek	%
Volt-e a gyermek a család szervezésében	igen	75	27,1%
múzeumban, zenei vagy színházi előadáson?	nem	203	72,9%
	összesen	278	100,0%

		gyerek	%
Meg szokták-e beszélni a gyermekkel a TV-ben látottakat?	igen	222	79,9%
	nem	56	20,1%
	nincs TV	0	0,0%
	összesen	277	100,0%

		gyerek	%
Van-e a gyermeknek az életkorának megfelelő könyve?	van	369	85,4%
	nincs	63	14,6%
	összesen	432	100,0%

	gyerek	%
1 és 3 között	57	16,0%
4 és 9 között	100	27,8%
10 és 19 között	99	27,5%
20 vagy több	103	28,7%
összesen	359	100,0%

	gyerek	%
igen	356	82,5%
nem	76	17,5%
összesen	432	100,0%

	gyerek	%
minden nap	226	64,1%
hetente többször	100	28,3%
hetente egyszer	17	4,8%
havonta egyszer	6	1,8%
soha	4	1,0%
összesen	353	100,0%

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

A HÁZTARTÁSBAN ÉLŐ 0-17 ÉVES GYEREKEK SZÁMA

--	--

EBBEN A HÁZTARTÁSBAN HÁNY DARAB GYERMEKKÉRDŐÍV KÉSZÜLT?

--	--

Családok

Háztartás kérdőív

2013.

A válaszadás önkéntes!

Település neve:

Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem, azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.

Kérdező aláírása:

Kérdés kezdete:

2013. hónap nap óra perctől

AZ INTERJÚALANY KIVÁLASZTÁSA: Elsősorban a gyerek(ek) édes- vagy nevelőanyja, másodsorban az édes- vagy nevelőapja, harmadsorban az a felnőtt személy, aki a gyerekek gondozásáért elsősorban felel.

Javasolt bemutatkozás:

Jó napot kívánok! vagyok, a Egyetem hallgatója. A kistérség gyerekesély programja keretében kérdőíves felmérést végzünk a gyermekes családok körében. Kérem válaszoljon az alábbi kérdésekre!

HÁZTARTÁSTÁBLA KÓDJAI

KÉRDEZETTHEZ VALÓ VISZONY KÓDJAI: 01 – házastársa, élettársa 02 – saját vagy a házastárs, élettárs vér szerinti gyermeke 03 – nevelt, fogadott gyermeke 04 – szülője 05 – apósa, anyósa 06 – menyje, veje 07 – unokája 08 – más rokona 09 – nem rokon 99 – NEM TUDJA	CSALÁDI ÁLLAPOT KÓDJAI: NÖTLEN/HAJADON 01 – nőtlen, hajadon, nincs élettársa 02 – nőtlen, hajadon, élettárssal él HÁZAS 03 – házasság, házastárssal él 04 – házasság, élettárssal él 05 – házasság, de külön élnek, nincs élettársa ELVÁLT 06 – elvált, nincs élettársa 07 – elvált, élettárssal él ÖZVEGY 08 – özvegy, nincs élettársa 09 – özvegy, élettárssal él 99 – NEM TUDJA	LEGMAGASABB BEFEJEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉG KÓDJAI: 00 – általános iskolás korú, vagy még nem iskolás korú 01 – kevesebb, mint 8 általános 02 – 8 általános 03 – szakmunkásképző; szakképzés 04 – szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi 05 – gimnáziumi érettségi 06 – érettségit követő, nem felsőfokú szakképzés, technikum 07 – felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum 08 – főiskola 09 – egyetem 99 – NEM TUDJA	JÁR-E KÓDJAI: 00 – nem jár 01 – bölcsőde 02 – óvoda 03 – általános iskola 04 – szakmunkásképző 05 – szakközépiskola 06 – gimnázium, 4 osztályos 07 – gimnázium, 5 osztályos 08 – gimnázium, 6 osztályos 09 – gimnázium, 8 osztályos 10 – technikum 11 – felsőfokú technikum 12 – főiskola 13 – egyetem 88 – egyéb 99 – NEM TUDJA	DOLGOZIK-E/DOLGOZOTT-E KÓDJAI: HA NYUGDÍJ MELLETT DOLGOZIK, DOLGOZÓNAK JELÖLD! A FŐMUNKÁRA VONATKOZÓAN VÁLASZOLJON! (FŐMUNKA: AMIT A KÉRDEZETT ANNAK TEKINT. HA BIZONYTALAN: AHOL A LEGTÖBB IDŐT TÖLTI) HA DOLGOZIK/DOLGOZOTT: 01 – alkalmazott 02 – vállalkozó, önálló, saját vállalkozásában alkalmazott 03 – alkalmi munkát végez, megbízásokat vállal 04 – közmunkás HA NEM DOLGOZIK/NEM DOLGOZOTT: 05 – munkanélküli (segélyezett) 06 – munkanélküli ellátás nélkül 07 – nyugdíjas (öregségi, özvegyi, stb.) 08 – rokkantnyugdíjas 09 – fogyatékkal élő, tartós betegség miatt nem dolgozik 10 – gyermekgondozási szabadságon, gyeden, gyeken van („főállású anya” is) 11 – háztartásbeli, családját látja el 12 – tanuló, továbbképzésen, átképzésen vesz részt 13 – ápolási díjon van 14 – egyéb okból nem dolgozik (pl. eltartott) 99 – NEM TUDJA
--	--	--	--	---

HOL VAN A MUNKAHELYE KÓDJAI:

1 – a településen
 2 – közeli faluban
 3 – közeli kisvárosban
 4 – megyeszékhelyen
 5 – Budapesten
 6 – egyéb településen
 7 – külföldön

9 – NEM TUDJA

1. Összesen Önnel együtt hányan élnek a családban (egy háztartásban)?

..... fő

2. Kérem sorolja fel a háztartás tagjait! Kezdjük Önnel a sort! (KÉRDEZŐ: karikázd be az x-et, ahol ilyen van, ha nem tudja, nem válaszol!)

Sor- száma	Keresztneve	Neme		Születési éve	Kérde- zetthez való viszonya	Családi állapota	Iskolai végzett- sége	Jár-e valamilyen iskolai rendszerű, végzettséget adó képzésre (nem tanfolyam)? Jár-e bölcsődébe vagy óvodába?	Jelenleg dolgo- zik-e?	HA DOLGO- ZIK: Hol van a munka- helye?	Dolgozott- e az elmúlt 12 hónapban? HA SOSEM DOLGO- ZOTT = 88	HA DOLGO- ZOTT: Hány hónapot dolgozott az elmúlt 12 hónapban?	Ebből hány hónapot dolgozott közfoglal- koztatásban? (közmunka)
		férfi	nő	Ha nem tudja: Kb. mikor született? NÉGY SZÁM- JEGGYEL!									
KÉRDE- ZETT		1	2	19 x –	X							x –	x –
2.		1	2	x –								x –	x –
3.		1	2	x –								x –	x –
4.		1	2	x –								x –	x –
5.		1	2	x –								x –	x –
6.		1	2	x –								x –	x –
7.		1	2	x –								x –	x –
8.		1	2	x –								x –	x –
9.		1	2	x –								x –	x –
10.		1	2	x –								x –	x –

..... gyermek
88 – M 99 – NT

..... évben
9999 – NT

1 – igen → **HA IGEN:** 4.b. Hány gyermeke van vagy volt állami gondoskodásban?
gyermek 99 – NT
2 – nem
9 – NT

..... m²
999 – NT

1 – tulajdonos (ill. rokona)
2 – bérlik a lakást az önkormányzattól
3 – magánszemélytől bérlik a lakást
8 – egyéb (szívességi lakó, szolgálati lakásban lakó stb.)
9 – NT

.....Ft-ot 9 – NT

..... Ft-ért 9 – NT

a. Hány szoba van? (A FÉLSZOBA IS SZOBÁNAK SZÁMÍT)	db	
b. Van-e konyha?	1 – igen	2 – nem
c. Van-e fürdőszoba?	1 – igen	2 – nem
d. Van-e vízöblítéses WC?	1 – igen	2 – nem

10. Milyen a lakás, ház vízellátása?

- 1 – nincs vezetékes víz → **HA NINCS:** 10.a. Milyen messziről hordják a vizet?
 méterről 0 – NT
- 2 – hálózati vízvezetékes
 3 – házi vízvezetékes
 9 – NT

10.a. Tartozik-e a lakáshoz/ házhoz művelésre alkalmas kert?

- 1 – igen → **HA IGEN:** 10.b. Termesztenek-e benne zöldséget, gyümölcsöt?
 1 – igen
 2 – nem
 9 – NT
- 2 – nem
 9 – NT

11. Jellemző-e az alábbi problémák bármelyike a lakásra, amelyben laknak?

	igen	nem	NT
a. beázik a tető	1	2	9
b. nedves a padlózat, a falak	1	2	9
c. korhad az ablakkeret, a padlózat	1	2	9
d. nincs elég fény, a lakás túl sötét	1	2	9
e. zajosak a szomszédok vagy nagy zaj szűrődik be az utcáról	1	2	9
f. bűnözés, erőszak, vandalizmus a környéken	1	2	9

12. Mennyi a ... villanyszámla **egy átlagos hónapban**? (ami nincs = 0, NT = 9)

- a. villany Ft /hó
 b. víz és csatorna (figyelem, kéthavonta szokták számlázni) Ft /hó
 c. fűtés (ha fűtési szezonnra tudja, akkor egy óra – 12-vel osztva – kell átszámítani.) Ft /hó
 d. gáz (palackos is. Ha a fűtéssel együtt tudja az összeget, akkor a fűtésnél kell megadni.) Ft /hó
 e. bérleti díj és ha van közös költség Ft /hó
 f. lakáshitel-törlesztés Ft /hó
 g. más hitel (pl. áruhitel) törlesztés Ft /hó
 h. szemétszállítási díj (egy hónapra!) Ft /hó
 i. egyéb (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás stb.) Ft /hó

13. Kérem, becsülje meg: mennyi a **háztartás** havi nettó (adózás utáni) összes jövedelme?

..... Ft/hó 8 – M 9 – NT

Ha NEM TUDJA, ill. NINCS VÁLASZ:

13.a. És azt megmondaná, hogy a következő kategóriák közül melyikbe tartozik?

1 – 50 ezer Ft, vagy kevesebb	5 – 201 - 250 ezer Ft
2 – 51 - 100 ezer Ft	6 – 251 - 300 ezer Ft
3 – 101 - 150 ezer Ft	7 – 300 ezer Ft felett
4 – 151 - 200 ezer Ft	8 – M
	9 – NT

14. Most különböző jövedelemforrásokat sorolunk fel. Kérem, válassza ki közülük azokat, amelyekből az elmúlt hónapban a család tagjainak jövedelme származott. Hány forint nettó jövedelmük származott ebből? (x – nincs ilyen jövedelemforrásuk)

	Hány forint jövedelmük származott ebből?	NT	X
a. főállásból származó rendszeres munkabér, fizetés	Ft	9	X
b. mellékfoglalkozásból, másodállásból származó jövedelem	Ft	9	X
c. vállalkozásból, üzleti tevékenységből származó jövedelem	Ft	9	X
d. alkalmi munkából származó jövedelem	Ft	9	X
e. közfoglalkoztatásból származó jövedelem	Ft	9	X
f. mezőgazdasági termelésből származó jövedelem	Ft	9	X
g. nyugdíj (bármilyen, árvaellátás is)	Ft	9	X
h. GYES, GYET	Ft	9	X
i. GYED, terhességi gyermekágyi segély (TGYÁS)	Ft	9	X
j. ápolási díj	Ft	9	X
k. családi pótlék	Ft	9	X
l. bármilyen segély, támogatás (pl. foglalkoztatást helyettesítő támogatás, lakásfenntartási támogatás, eseti gyógyszertámogatás, átmeneti segély, rendkívüli gyermekvédelmi támogatás stb.)	Ft	9	X
m. álláskeresősi/munkanélküli/vállalkozói járadék	Ft	9	X
n. táppénz	Ft	9	X
o. családtól kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
p. tartásdíj	Ft	9	X
q. bármilyen más segítő szervezettől, egyéntől kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
r. egyéb, éspedig:	Ft	9	X

15. Van-e Önöknek...

	van	nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	nincs, egyéb okból	NT
a. automata mosógépük?	1	2	3	9
b. színes televíziójuk?	1	2	3	9
c. vezetékes telefonjuk?	1	2	3	9
d. mobiltelefonjuk?	1	2	3	9
e. személygépkocsijuk?	1	2	3	9

16. Kérem mondja meg, hogy a háztartásban élő minden 18 éves és fiatalabb gyermeke számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	igen	nem	Miért nem?			
			nem engedhetik meg maguknak	egyéb ok	NT	X
a. hétköznap napi három étkezés (óvodai, iskolai étkezéssel együtt)	1	2	1	2	9	X
b. hétvégén napi három étkezés	1	2	1	2	9	X
c. legalább naponta egyszer hús, húskészítmény, hal (vagy ennek megfelelő vegetáriánus étel)	1	2	1	2	9	X
d. naponta friss zöldség és gyümölcs fogyasztása	1	2	1	2	9	X
e. két pár megfelelő cipő (beleértve 1 pár minden időben használható cipőt)	1	2	1	2	9	X
f. újonnan vásárolt (nem használt) ruha	1	2	1	2	9	X
g. meleg téli felsőruha	1	2	1	2	9	X
h. külön fekhely	1	2	1	2	9	X
i. kültéri játékok (kerékpár, görkorcsolya, roller stb.)	1	2	1	2	9	X
j. beltéri játékok (készségfejlesztő babajátékok, építő kockák, társasjátékok, számítógépes játékok)	1	2	1	2	9	X
k. különleges események megünneplése (születésnap, névnap, vallási ünnepek)	1	2	1	2	9	X
l. baráti köre rendszeres meghívása közös játszásra és étkezésre	1	2	1	2	9	X
m. évente legalább egy hét üdülés, nyaralás	1	2	1	2	9	X

16.a. Önökhöz elérhető közelségben van-e olyan szabad terület, ahol az Ön gyermeke biztonságban játszhat?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

17. Előfordult-e az elmúlt 1 évben, hogy nem jutott elég pénzük...

	előfordult	nem fordult elő	nem költenek ilyesmire	NT
a. ennivalóra?	1	2	0	9
b. rezsire?	1	2	0	9
c. a lakás megfelelő fűtésére?	1	2	0	9
d. gyógyszerek kiváltására?	1	2	0	9
e. orvosi ellátásra?	1	2	0	9
f. gyermekek iskolai, óvodai költségeire?	1	2	0	9
g. szükséges közlekedésre?	1	2	0	9
h. társasággal, családdal való együttlétre, szórakozásra?	1	2	0	9

18. Megengedhetik-e maguknak, hogy évente legalább egy hétre mindannyian együtt elmenjenek nyaralni?

- 1 – megengedhetik maguknak
- 2 – megengedhetik maguknak, de nem teszik
- 3 – nem engedhetik meg maguknak
- 9 – NT

19. Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy hónap végére elfogyott a pénzük?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

20. Tegyük fel, hogy egy váratlan, nagyobb összegű (kb. 60 ezer Ft-os) kiadás jelentkezik. Képes-e a háztartás arra, hogy egy ilyen kiadást a saját forrásaiból fedezzen?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Hogy érzi, Önök anyagilag...

- 1 – gondok nélkül élnek,
- 2 – beosztással jól kijönnek,
- 3 – éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből,
- 4 – hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak, vagy
- 5 – nélkülözések között élnek?
- 9 – NT

22. Véleménye szerint egy olyan családnak, mint az Önöké, a mai körülmények között havonta hány forintba lenne szüksége ahhoz, hogy megfelelő színvonalon megéljen?

..... Ft/hó

9 – NT

23. Mostanában sokat beszélnek nálunk a szegénységről. Ön mit mondana: jelenleg Önök...

- 1 – teljes mértékben szegények,
- 2 – bizonyos értelemben szegények, vagy
- 3 – nem szegények?

9 – NT

24. És 3 évvel ezelőtt Önök...

- 1 – rosszabbul éltek,
- 2 – alapvetően ugyanígy éltek, vagy
- 3 – jobban éltek?

9 – NT

25. Mit gondol, hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?

- 1 – javulni fog,
- 2 – nem változik, vagy
- 3 – romlani fog?

9 – NT

26. Részesült-e az elmúlt 12 hónapban valaki a családtagok közül a következő természetbeni ellátásokból vagy személyes szolgáltatásokból?

	igen	nem	NT
a. közgyógyellátás	1	2	9
b. szociális étkeztetés	1	2	9
c. családsegítés, gondozás családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálatától	1	2	9
d. élelmiszer, tüzelő juttatás	1	2	9
e. fogyatékosokat támogató szolgálat, fogyatékosok nappali intézménye	1	2	9
f. adósságkezelési szolgáltatás	1	2	9
g. tankönyv, gyermekintézmény térítési díjának átvállalása (ingyenes étkezés)	1	2	9
h. kisállat, vetőmag (pl. szociális földprogram vagy a Minden gyerek lakjon jól! programok keretében)	1	2	9

27. Sokan vannak ma Magyarországon, akiknek valamilyen tartozásuk, kifizetési hátralékuk van. A következők közül van-e Önöknek valamilyen kifizetési hátralékuk vagy adósságuk?

	van hátralékuk	nincs hátralékuk	nincs ilyen kötségük	NT
a. lakbér, albérleti díj, közös költség elmaradásuk	1	2	0	9
b. lakáshitel, áruhitel esetében törlesztőrészlet elmaradásuk	1	2	0	9
c. gázszámla elmaradásuk	1	2	0	9
d. áram(villany)számla elmaradásuk	1	2	0	9
e. víz-, csatornaszámla, távfűtésszámla elmaradásuk	1	2	0	9
f. egyéb rezsiköltség (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás) elmaradásuk	1	2	0	9
g. bolti tartozásuk	1	2	0	9
h. tartozás családnak / barátoknak / ismerősnek	1	2	0	9
i. egyéb, éspedig	1	2	0	9

28. Kérem, próbálja összeszámolni, hogy mindent egybevetve, hány forint kifizetési elmaradásuk, hátralékuk van? (KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy hitelfelvétel, tartozás esetében a törlesztőrészlet elmaradásáról, nem pedig a hitel nagyságáról van szó!)

..... Ft 9 – NT

29. Fenyegeti-e Önöket annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítik a jelenlegi lakásukat?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

30. Előfordult-e az utolsó 3 évben, hogy kikapcsolták Önöknél...

HA IGEN: És most mi a helyzet: ki van kapcsolva ...

					HA IGEN: → És jelenleg ki van kapcsolva?		
	Igen	nem	Nincs bevezetve	NT	igen	nem	NT
a. a villanyáramot?	1	2	0	9	1	2	9
b. a vizet?	1	2	0	9	1	2	9
c. a gázt?	1	2	0	9	1	2	9

31. Most néhány, a közelmúltban bevezetett intézkedésről kérdezem. Hallott-e arról, hogy a gyerekek 50 óra igazolatlan iskolai hiányzása után nem fizetnek iskoláztatási támogatást a családnak?

31.a. Egyetért-e ezzel?

31.b. Érintette-e ez az Önök családját?

Hallott-e arról, hogy...	Hallott-e róla?			Egyetért-e ezzel?			Érintette-e a családját?		
	igen	nem	NT	igen	nem	NT	igen	nem	NT
a. 50 óra igazolatlan iskolai hiányzás után nem fizetnek iskoláztatási támogatást?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
b. rendőr kísérheti az igazgatóhoz azt a 14 év alatti diákot, aki igazolatlanul hiányzik az iskolából?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
c. az önkormányzat elrendelheti, hogy segélyt, közmunkát csak az kaphat, akinek rendezett a lakókörnyezete?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
d. a család a gyermekek után adókedvezményt kap?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
e. a tankötelezettség életkorát 16 évre csökkentették?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
f. a rokkantnyugdíjasok jogosultságát felülvizsgálják?	1	2	9	1	2	9	1	2	9

32. Most az egészségi állapotára vonatkozóan kérdezem. Mit mondana, az Ön egészségi állapota...

- 1 – kiegyensúlyozottan jó,
- 2 – változó, de inkább jónak mondható,
- 3 – változó, nem kielégítő, vagy
- 4 – egészségi állapota inkább rossz?
- 9 – NT

33. Van-e valamilyen tartós vagy krónikus egészségügyi problémája?

- 1 – van
- 0 – nincs
- 9 – NT

34. Ön mennyire tartja magát egészségesnek?

- 1 – egészségesebb, mint az Önhöz hasonló korúak,
- 2 – olyan egészséges, mint a hasonló korúak általában, vagy
- 3 – rosszabb az egészségi állapota, mint a hasonló korúaké?
- 9 – NT

35. Az elmúlt **4 hétben** milyen gyakran érezte...

	állandóan	gyakran	időnként	ritkán	soha	NT
a. azt, hogy tele van életerővel?	1	2	3	4	5	9
b. azt, hogy nagyon ideges?	1	2	3	4	5	9
c. azt, hogy annyira letört, hogy semmi sem tudja felvidítani?	1	2	3	4	5	9
d. nyugodtnak és békésnek magát?	1	2	3	4	5	9
e. azt, hogy tele van energiával?	1	2	3	4	5	9
f. szomorúnak és kedvetlennek magát?	1	2	3	4	5	9
g. azt, hogy kimerült?	1	2	3	4	5	9
h. boldognak magát?	1	2	3	4	5	9
i. azt, hogy fáradt?	1	2	3	4	5	9

36. Országunkban az emberek sokféle nemzetiséghez vagy etnikumhoz tartoznak. Ön milyen nemzetiségűnek tartja magát elsősorban?

1 – magyar	4 – horvát	7 – roma/cigány
2 – német	5 – román	8 – egyéb, éspedig:
3 – szerb	6 – szlovák	88 – M 99 – NT

37. És milyen nemzetiségűnek tartja magát másodsorban?

0 – nem tartozik más nemzetiséghez	3 – szerb	7 – roma/cigány
1 – magyar	4 – horvát	8 – egyéb, éspedig:
2 – német	5 – román	88 – M 99 – NT
	6 – szlovák	

38. Van-e a családban olyan személy, aki romának/cigánynak vallja magát? (Ha az előző kérdések valamelyikére igennel válaszolt, akkor **rajta kívül**)

- 1 – van
2 – nincs
9 – NT

39. Ön vagy a háztartásban élők közül valaki tagja-e valamilyen ...

	sosem volt tag	korábban tag volt	most is tag	NT
a. civil vagy egyházi szervezetnek?	0	1	2	9
b. politikai pártnak, szervezetnek?	0	1	2	9

40. Előfordult-e az elmúlt évben, hogy Ön vagy a háztartás valamely tagja önként segített ...

	nem fordult elő	alkalmanként előfordult	rendszeresen előfordult	NT
a. politikai pártnak, civil szervezetnek	0	1	2	9
b. egyházi szervezetnek	0	1	2	9
c. települési közösségnek, lakóközösségnek	0	1	2	9
d. oktatási intézménynek	0	1	2	9
e. rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak	0	1	2	9
f. egyébnek (pl. idegeneknek)	0	1	2	9

41. Ön születése óta ezen a településen él?

1 – igen

2 – nem → **HA NEM:** Melyik évben költözött a településre? évben 9 – NT

42. Mennyire szeret ezen a településen lakni, ahol most él? Kérem, osztályozzon 1-től 5-ig az iskolában megszokott módon, ahol az 5-ös azt jelenti, hogy nagyon szeret itt lakni, az 1-es azt, hogy egyáltalán nem szeret!

egyáltalán nem szeret				nagyon szeret	NT
1	2	3	4	5	9

43. Tervezi-e hogy elköltözik a településről?

1 – igen

→ **43.a. HA IGEN:** Mikorra tervezi az elköltözést?

1 – egy éven belül

2 – 1-10 éven belül

3 – több, mint 10 év múlva

9 – NT

→ **43.b.** Hová költözne?

1 – faluba, a járason/kistérségen belül

2 – városba, a járason/kistérségen belül

3 – faluba, a járason/kistérségen kívül

4 – városba, a járason/kistérségen kívül

5 – külföldre

9 – NT

2 – nem

9 – NT

44. Hallott-e arról, hogy az Önök kistérsége részt vesz a gyermekszegénység elleni programban/gyerekesély programban?

1 – igen

2 – nem

→ **Ugrás a 47. kérdésre!**

9 – NT

45. Kérem, mondja meg, hogy a családjában van-e olyan 0-17 év közötti gyermek, aki részt vett a gyerekesély program keretében szervezett programokban, vagy igénybe vette a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

46. Ön vagy a család valamely más felnőtt tagja részt vett-e a gyerekesély program keretében szervezett programokban vagy igénybe vette-e a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

46.a. HA IGEN: Milyen minőségben vett részt?

1 – résztvevőként, igénybe vevőként (pl. képzésen, előadáson)

2 – kísérőként

3 – önkéntes segítőként

4 – egyéb, és pedig:.....

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

MINDENKITŐL

47. Kérjük, mondja el saját szavaival, hogy mit tart a településen jónak, előnyösnek a gyerekek szempontjából?

.....

.....

.....

48. És mit tart hiányosságnak, mire lenne szükség a településen ahhoz, hogy a gyerekeknek jobb helyzetük legyen?

.....

.....

.....

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZADÁST!
(KÉRDEZŐ: FOLYTASD A GYERMEKKÉRDŐÍVVEL!)

KÉRDÉSEK A KÉRDEZŐNEK

K1. Hogyan ítéled meg a lakást?

	igen	nem	NT
a. A lakás sötét vagy berendezése sivár, egyhangú.	1	2	9
b. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából tiszták.	1	2	9
c. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából rendezettek.	1	2	9
d. Az épület biztonságos egy gyerek számára (nem balesetveszélyes, nem rejt egészségügyi kockázatot).	1	2	9
e. Az udvar rendezett	1	2	9
f. A környező házak jó állapotúak, rendezettek	1	2	9
g. Az utca földút	1	2	9

K2. Jelen volt-e a kérdezett gyereke, gyerekei a beszélgetésen?

1 – igen

2 – nem

K3. **HA IGEN:** Az interjú alatt hogyan viselkedett az anya/a kérdezett a jelen lévő gyerekekkel?

	igen	nem	NT
a. Az anya / a kérdezett bátorította a gyereket, hogy vegyen részt a társalgásban.	1	2	9
b. Az anya / a kérdezett válaszolt a gyerek kérdéseire, kéréseire.	1	2	9
c. Az anya / a kérdezett beszélgetett a gyerekekkel (nem számít beszélgetésnek, ha csak rászólt a gyerekekre, vagy negatív megjegyzést tett rá).	1	2	9
d. Az anya / a kérdezett bemutatta a kérdezőt a gyerekeknek.	1	2	9
e. Amikor az anya / a válaszoló a gyerekről beszélt, vagy mondott valamit a gyerekeknek, a hangneme, illetve ahogy beszélt, az a gyerek iránti pozitív érzéseiről tanúskodott.	1	2	9

A KÉRDEZÉS VÉGE: óra perc

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

--	--

Gyermek sorszáma
a háztartástáblából

.....

Gyermek keresztnéve

--	--	--	--

év

Gyermek születési ideje

--	--

hó

--	--

Hány éves?

Családok

Gyermek kérdőív

2013.

A válaszadás önkéntes!

Település neve:

--	--

*Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem,
azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.*

Kérdező aláírása:

**A CSALÁDBAN LÉVŐ ÖSSZES 0-17 ÉVES GYEREKRE KI KELL TÖLTENI 1-1
KÉRDŐÍVET!**

KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy minden kérdés a címlapon szereplő keresztnévű gyerekre vonatkozik!

1. Meg tudná mondani, hogy mennyi volt a gyermek súlya, amikor megszületett?

..... gramm

9 – NT → **HA NEM TUDJA:** 1.a. És azt meg tudná-e mondani, hogy....

1 – 1500 gramm alatti,

2 – 1500-2500 gramm közötti, vagy

3 – 2500 gramm feletti súllyal született-e a gyermek?

9 – NT

2. A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 2.a. Hány éves korától? év 99 – NT

2 – nem

9 – NT

3. A gyermek jár(t)-e Biztos Kezdet gyerekházba?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 3.a. Összesen hány hónapot járt? hó 99 – NT

KÉRDEZŐ: ha évet mond, számold át hónapra!

3.b. Milyen gyakorisággal járt?

1 – naponta

2 – hetente többször

3 – havonta többször

4 – havonta egyszer vagy ritkábban

9 – NT

2 – nem

9 – NT

4. Járt-e a gyermek gyógytornára, fejlesztő tornára, logopédiai fejlesztésre, vagy egyéb, szakember által javasolt fejlesztésre?

1 – igen → **HA IGEN:** 4.a. Hány éves volt a gyermek, amikor elkezdődött a fejlesztése?
..... éves 9 – NT

2 – nem

9 – NT

5. Most a gyermek egészségi állapotáról kérdezek.
Van-e a gyermeknek hallásproblémája?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

6. Van-e a gyermeknek látásproblémája?

1 – van → **HA VAN:** 6.a. Milyen súlyos a probléma?

1 – nem súlyos, szemüveggel jól lát

2 – gyengénlátó

3 – egyik szemére vak

4 – mindkét szemére vak

9 – NT

2 – nincs

9 – NT

7. Van-e a gyermeknek valamilyen EGYÉB tartós egészségügyi problémája (pl. asztma, allergia, reflux stb.)?

1 – van

2 – nincs → **ugrás a 9-re!**

9 – NT

8. Kérem, mondja meg, hogy az alábbiak közül milyen betegségei vannak a gyermeknek!

	Van	Nincs	NT	X
a. mozgásszervi (csontozat, ízületek, izomzat) rendellenesség	1	2	9	X
b. keringési betegség (pl. szívrendellenesség)	1	2	9	X
c. tartós idegrendszeri betegség (pl. epilepszia)	1	2	9	X
d. emésztőrendszeri betegség (fekély, reflux stb.)	1	2	9	X
e. asztma	1	2	9	X
f. egyéb légzőszervi betegség	1	2	9	X
g. allergia (szénanátha, ekcéma)	1	2	9	X
h. depresszió vagy más pszichikai betegség	1	2	9	X
i. kóros soványság	1	2	9	X
j. kóros kövérség	1	2	9	X
k. egyéb betegség, éspedig:.....	1	2	9	X

9. Ön szerint a gyermek a korához képest testileg...

1 – kevésbé fejlett,

2 – átlagosan fejlett, vagy

3 – az átlagosnál fejlettebb?

9 – NT

10. Ön szerint a gyermek a korához képest értelmileg...

- 1 – kevésbé fejlett,
- 2 – átlagosan fejlett, vagy
- 3 – az átlagosnál fejlettebb?
- 9 – NT

11. Van-e a gyermeknek az életkorának megfelelő könyve? (KÉRDEZŐ: A testvérével közös könyv is. Tisztázd, hogy a kötelező iskolai tankönyvek nem számítanak bele!)

1 – van **HA VAN: 11.a.** Körülbelül hány életkorának megfelelő könyve van a gyermeknek?

- 1 – 1 és 3 között
- 2 – 4 és 9 között
- 3 – 10 és 19 között
- 4 – 20 vagy több
- 9 – NT

2 – nincs **HA NINCS: 11.b.** Miért nincs?

- 1 – nem engedhetik meg maguknak
- 2 – egyéb ok
- 9 – NT

9 – NT

12. Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével? (KÉRDEZŐ: Ha nem édesapjával, édesanyjával él egy háztartásban, akkor a nevelőszülőjével)

1 – igen **HA IGEN: 12.a.** Milyen gyakran?

- 1 – minden nap,
- 2 – hetente többször,
- 3 – hetente egyszer,
- 4 – havonta egyszer, vagy
- 5 – még ritkábban
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

0-9 ÉVES GYEREKEKRE

13. Szoktak-e Önök otthon a gyermeknek mesét olvasni vagy mondani?

1 – igen → **HA IGEN: 13.a.** Milyen gyakran szoktak?

- 1 – minden nap
- 2 – nagyjából kétnaponta
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal

2 – nem

9 – NT

9 – NT

3–17 ÉVES GYEREKEKRE

14. Hány éves korától jár(t) a gyermek óvodába?

..... éves korától

0 – nem járt óvodába → **ugrás a 17. kérdésre!**

99 – NT

15. Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?

..... éves koráig

88 – jelenleg is óvodás

99 – NT

16. Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

17. Szokott-e a gyermeke számítógépet használni?

1 – igen → **17.a. HA IGEN:** Hol szokott számítógépet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

18. Szokott-e a gyermeke internetet használni?

1 – igen → **18.a. HA IGEN:** Hol szokott internetet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

6-17 ÉVESEK GYEREKEKRE

19. Hány éves korában kezdte el a gyerek az általános iskolát?

..... éves korában → **19.a. HA 7 ÉVESEN VAGY KÉSŐBB:** Mi volt ennek az oka?

- 1 – év-vesztes
- 2 – szülő kérése
- 3 – iskolaéretlen volt
- 4 – beteg volt
- 5 – egyéb ok, éspedig
- 9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET!

0 – még nem iskolás

99 – NT

20. Valamilyen probléma miatt most vagy régebben járt-e kisegítő, felzárkóztató osztályba?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Volt-e magántanuló, vagy eltanácsolták-e valamelyik iskolából?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

22. Ismételt-e évet az általános iskolában?

- 1 – igen **22.a. HA IGEN:** Hányszor? alkalommal
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

23. Mennyi volt a gyermek utolsó év végi tanulmányi átlageredménye?

Ha pótvizsgázott, mennyi volt a pótvizsga utáni tanulmányi átlageredménye?

..... ,

9 – NT

24. Hányadik osztályba jár jelenleg?

..... osztályba

88 – jelenleg nem jár iskolába → **ugrás a 29-re!**

99 – NT

25. Milyen tantervű osztályba jár?

- 1 – normál osztály/csoport
- 2 – gyógypedagógiai osztály/csoport
- 3 – tagozatos osztály/csoport, éspedig:
- 9 – NT

26. Jár-e jelenleg napközibe?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

27. Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést....

	Igen	nem	NT
a. iskolaévben	1	2	9
b. nyáron	1	2	9

28. **HA ÉTKEZIK AZ ISKOLÁBAN**

Az iskolai étkezéséért...

- 1 – a teljes összeget,
- 2 – az összeg egy részét, vagy
- 3 – semmit nem fizetnek?
- 9 – NT

28.a. A gyermek dohányzik-e?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

28.b. A gyermek fogyaszt-e alkoholt?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

29. Jár-e a gyermek valamilyen különóra (pl: sport-, zene-, színház-, táncóra), vagy tagja-e ilyen célú szervezetnek, egyesületnek?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

30. Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?

- 1 – minden nap
- 2 – hetente néhány alkalommal
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal
- 5 – sohasem
- 9 – NT

31. Az elmúlt évben volt-e a gyermek valamelyik családtaggal, vagy a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson? (KÉRDEZŐ: az iskolai szervezésű programokat ne számítsd!)

1 – igen

2 – nem

9 – NT

32. Ha a család együtt néz TV-t, meg szokták-e beszélni Önök a gyermekkel a látottakat?

1 – igen

2 – nem

8 – nincs TV-jük

9 – NT

32.a. Most arról kérdezzük, hogyan tölti gyermeke a szabadidejét. Mennyire jellemző, hogy a gyerekek a szabadidejében....

Mennyire jellemző, hogy...	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. tv-t néz	4	3	2	1	9
b. számítógépezik	4	3	2	1	9
c. otthon játszik (egyedül, vagy testvéreivel)	4	3	2	1	9
d. szüleinek segít (háztartásban, üzletben stb.)	4	3	2	1	9
e. szervezett programon vesz részt	4	3	2	1	9
f. sportol, kirándul	4	3	2	1	9
g. barátaival, haverjaival találkozik	4	3	2	1	9
h. presszóba, bárba, kocsmába jár	4	3	2	1	9
i. csavarog, lődörög	4	3	2	1	9
j. egyáltalán nincs szabadideje	4	3	2	1	9
k. semmit sem csinál	4	3	2	1	9
l. egyéb tevékenységet végez	4	3	2	1	9

33. A gyermek számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	Miért nem?					
	Igen	Nem	Nem engedhetik meg maguknak	Egyéb ok	NT	X
a. megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	1	2	1	2	9	X
b. íróasztal	1	2	1	2	9	X
c. minden, az iskola, óvoda által elvárt felszerelés	1	2	1	2	9	X
d. szótár	1	2	1	2	9	X
e. rendszeres szabadidős tevékenységben való részvétel (pl. sportolási lehetőség, ifjúsági programok)	1	2	1	2	9	X
f. fizetős iskolai kirándulásokon és programokon való részvétel	1	2	1	2	9	X
g. fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás, sport, stb.)	1	2	1	2	9	X
h. zsebpénz	1	2	1	2	9	X

MINDENKITŐL

34. Talán korai még erről beszélni, mégis mit gondol, milyen iskolai végzettséget fog a gyermeke szerezni?

- 1 – legfeljebb 8 osztály
- 2 – szakiskola
- 3 – szakközépiskola
- 4 – gimnázium
- 5 – felsőfok
- 9 – NT

HA A GYEREK ÓVODÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi óvodájáról.

35. Melyik óvodába jár a gyermek jelenleg?

..... (óvoda neve és települése)

9 – NT, NV

36. Mennyire jellemzők a gyermek jelenlegi óvodájára a következők?

	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. Jók az óvónők.	4	3	2	1	9
b. Az óvodában figyelembe veszik a gyermek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség.	4	3	2	1	9
f. A gyermek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlzsúfoltak a csoportok.	4	3	2	1	9

37. Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT, NV

38. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy óvodában a roma és a nem roma gyerekek egy csoportba, vagy ha külön csoportba járnak?

- 1 – ha egy csoportba járnak
- 2 – ha külön csoportba járnak
- 9 – NT

39. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az óvoda sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

40. És mit tart az óvoda hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

HA A GYEREK ISKOLÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi iskolájáról.

41. Melyik iskolába jár a gyermek jelenleg?

..... (iskola neve és települése)

9 – NT, NV

42. Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás a gyerekek között?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT

43. Mennyire igazak a következő állítások a gyermek jelenlegi iskolájára?

	teljesen igaz	inkább igaz	inkább nem igaz	egyáltalán nem igaz	NT
a. Jók a pedagógusok.	4	3	2	1	9
b. Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlszűfoltak az osztályok.	4	3	2	1	9

44. Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?

1 – nagyon jellemző

2 – inkább jellemző

3 – inkább nem jellemző

4 – egyáltalán nem jellemző

9 – NT, NV

45. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy iskolában a roma és a nem roma gyerekek egy osztályba, vagy ha külön osztályba járnak?

1 – ha egy osztályba járnak

2 – ha külön osztályba járnak

9 – NT

46. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az iskola sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

47. És mit tart az iskola hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

**KÖSZÖNJÜK, HOGY VÁLASZAIVAL SEGÍTETTE
MUNKÁNKAT!**